

УДК 332.122:379.8

Зоряна Герасимчук
Юлія ДашукZoryana Gerasymchuk
Julia Daschuk**ПРИНЦИПИ ТА ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ****PRINCIPLES AND APPROACHES TO REGIONAL DEVELOPMENT POLICY
OF THE RECREATIONAL POTENTIAL OF THE REGION**

У статті обґрунтовано важливість регіональної політики в рамках забезпечення розвитку рекреаційного потенціалу регіону, сформовано основні принципи на яких вона має базуватися. Авторами запропоновано власне бачення розв'язання проблеми вибору оптимальних підходів до формування регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону, шляхом здійснення їх класифікації й адаптації ключових ідей до умов рекреаційної сфери.

Ключові слова: регіональна політика, рекреаційний потенціал, підхід, принцип, регіон.

В статье рассмотрена важность региональной политики в рамках обеспечения развития рекреационного потенциала региона, сформированы основные принципы, на которых она должна базироваться. Авторами предложены решения проблемы выбора оптимальных подходов к формированию региональной политики развития рекреационного потенциала региона, путем осуществления их классификации и адаптации ключевых идей к особенностям рекреационной сферы.

Ключевые слова: региональная политика, рекреационный потенциал, подход, принцип, регион.

In the article the importance of regional policy in the provision of recreational potential of the region is reviewed, the basic principles on which it is based are formed. The authors give their own vision of solving of the problem of choosing of the best approaches to the regional development policy of recreational potential of the region by means of their classification and adaptation of the key ideas to the peculiarities of recreation industry.

Keywords: regional policy, recreational potential of region, principle, approach, region.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції функціонування рекреаційної сфери та вектор розвитку рекреаційного потенціалу регіонів України не дозволяють забезпечити якісними послугами потенційних рекреантів, а також сформувати сприятливий бізнес-клімат для суб'єктів рекреаційного господарювання, що безпосередньо забезпечують формування та реалізацію таких послуг. Загалом спостерігаємо ситуацію, за якої реформування даної галузі проводиться хаотично, подекуди лише в певних регіонах, і не може забезпечити чіткого стратегічного вектора функціонування рекреаційної сфери та її потенціалу. При цьому залишається не повною мірою відпрацьований механізм залучення та співпраці з ключовими зацікавленими сторонами розвитку РПР, а також процес щодо реалізації їх інтересів. Окрему увагу слід приділити питанням ефективності та результативності ведення рекреаційної діяльності в певних регіонах, адже досить часто вигоди, які отримує територіальна громада від рекреаційного бізнесу, не завжди відповідають понесеним затратам. При цьому позитивні показники діяльності рекреаційної сфери у тих чи інших регіонах створюють своєрідну «ілюзію благополуччя», хоча, якщо здійснити детальний аналіз такої діяльності, можна спостерігати й дещо інші дані, зокрема суттєве погіршення екологічної ситуації, умов життя місцевого населення тощо. Вирішення існуючих проблем, а також пошук стратегічного вектора, що сприятиме мінімізації такого характеру втрат в майбутньому, обумовлюють необхідність здійснення науково-прикладних досліджень щодо формування регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток наукової думки щодо проблем формування та реалізації регіональної політики зроблено Д. М. Стеченко [11], особливості останньої в контексті функціонування та розвитку рекреаційної сфери та її потенціалу розглядалися у роботах: Матвійчук Л. Ю. [12], Шабардіної Ю. В. [5], Кифяка В. Ф. [13], Черчик Л. М., Коленди Н. В. [14], Ткаченко Т. І. [9], Гудзь М. В. [15], Самко О. О. [10] та інших. Авторами сформовано теоретичні та прикладні особливості регіональної політики, проте недостатньо уваги приділено

саме аспекту рекреаційного потенціалу. Зауважимо, що сучасна політика щодо останнього більшою мірою спрямована на підтримку, тобто вирішення поточних проблем та завдань, а не на формування стратегічних, довгострокових концепцій та програм його функціонування.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз існуючих підходів до формування регіональної політики та їх адаптація до проблем рекреаційного потенціалу регіону (РПР), виділення основних принципів, на яких має базуватися регіональна політика розвитку РПР.

Виклад основного матеріалу. Фундаментом зародження регіональної політики та її основних постулатів вважається кінець минулого століття, коли вперше на Паризькому саміті (1972 рік) було введено в науковий та управлінський обіг поняття «регіональна політика». Вже тоді європейська спільнота зрозуміла важливість та необхідність побудови конструктивних відносин між державою та її регіонами в рамках задоволення інтересів обох сторін. Подальший розвиток цього питання супроводжується прийняттям «Хартії про місцеве самоврядування» Ради Європи та проекту «Хартії про регіональне самоврядування».

Практика європейських країн, а також досвід українських регіоналістів сходяться в одному, що успіх соціально-економічного та екологічного розвитку регіонів залежить від того, на якому теоретико-прикладному, а також науковому рівнях була сформована регіональна політика. В класичному розумінні основи регіональної політики формуються на основі принципів, методів, інструментів, які виокремлюються стосовно конкретного об'єкта, на який спрямована ця політика. Поряд з цим варто зазначити, що за останні 20 років незалежності України не вдалося реалізувати повною мірою жоден із проголошених принципів та досягти поставлених цілей. Зокрема, до теперішнього часу не досягнута головна мета регіональної політики: забезпечення високого рівня якості життя людини незалежно від місця її проживання [1, с. 29]. І як результат формування та реалізація регіональної політики продовжує здійснюється в рамках вимог, що були закладені ще в радянські часи, нівелюється досвід високорозвинених європейських країн, і тому на виході отримуємо офіційно визнану органами влади й суспільством регіональну політику, яка не має практичного підґрунтя та має більшою мірою загальноописовий характер. Тому на етапі, коли наша держава має на меті європейський вектор інтеграції та розвитку своєї економіки, постає необхідність пошуку нових принципів та методів побудови регіональної політики, в тому числі й стосовно розвитку рекреаційного потенціалу. На цьому етапі неповноцінне використання рекреаційного потенціалу за умов недосконалої регіональної рекреаційної політики може призвести до втрат екологічних благ, рекреаційних цінностей та економічних вигод [3, с. 3]. Така позиція обумовлює необхідність залучення органів державної влади, громадськості, підприємницьких структур до формування регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону, що сприятиме комплексному вирішенню ряду проблем регіону.

В Україні відсутнє реальне регіональне самоврядування. Роль обласних і районних рад, які, по суті, не мають організаційно-фінансової самостійності, як правило, зводиться до формалізації рішень, що приймаються регіональними органами державної виконавчої влади. Найгірше така практика впливає на бюджетно-фінансові відносини, а також на можливість чіткого розподілу повноважень між рівнями управління, щодо надання послуг населенню [6]. Не винятком є й рекреаційна сфера, неможливість повноцінного фінансування, а також дієвих важелів впливу з боку органів місцевого самоврядування не дають можливості чітко та злагоджено забезпечувати розвиток рекреаційного потенціалу у регіонах держави.

Ряд вищевикладених проблем визначаються, в першу чергу, сукупністю принципів, які закладаються в основу політики. Тому, доцільним, на наш погляд, є здійснення їх аналізу. Так, Чорненька Н. В. у своїй роботі визначає основні принципи виділення перспективних рекреаційних територій, до яких відносить: наявність природних умов та рекреаційних ресурсів потенційної рекреаційної території; вивчення рекреаційного попиту та потреб суб'єкта рекреації; принцип рекреаційної ємності території, принцип екологічного ризику в рекреаційному природокористуванні [4, с. 314]. Поряд з цим автор не зауважує на врахуванні ключових стейкхолдерів, а також співпраці між ними, що певною мірою визначає функціонування рекреаційних територій, а також забезпечує розвиток РПР. Шабардіна Ю. В. виділяє принципи, які визначають ефективність реалізації рекреаційних можливостей регіону, до яких включає принципи формування, функціонування та розвитку, які, в свою чергу, розподіляє на загальні та специфічні [5, с. 45].

Черчик Л. у своїй праці виділяє такі основні принципи рекреаційного природокористування [2, с. 211]: 1) єдність суспільства і природи з погляду забезпечення суспільних потреб у рекреаційних ресурсах і територіях; 2) екологічна орієнтованість; 3) комплексність використання рекреаційного

потенціалу територій у межах їх стійкості, непорушення та самовідновлення; 4) недопущення деградації природних рекреаційних ландшафтів.

Якщо розглянути зарубіжний досвід в межах цього питання, варто зауважити, що в основі європейської регіональної політики лежать дещо інші принципи, які на практиці продукують ефективний розвиток регіонів, до них зокрема відносять [6]: принципи субсидіарності, децентралізації, партнерства та відкритості/залучення. Враховуючи особливості українського суспільства та підходи вітчизняних науковців, представлені вище, а також досвід європейських країн, вважаємо за необхідне на основі синтезу підходів й адаптації їх до теми дослідження виділити такі основні принципи формування регіональної політики розвитку РПР:

1. *Принцип послідовності дій* – передбачає, що в рамках формування політики мають враховуватися як розроблені раніше програмні документи, так і нові, актуальні пропозиції з боку широкого кола учасників. Мова йде про формування послідовного плану дій щодо забезпечення розвитку РПР шляхом врахування переваг та недоліків існуючих програм або тих, які розроблялися раніше, а також внесення корективів, які надаються з боку зацікавлених сторін.

2. *Принцип пріоритетності* – в рамках формування політики необхідним є вибір конструктивних пріоритетів, напрямків їх реалізації та джерел фінансування з позиції реальних можливостей регіону. Недопустимим є створення регіональної політики «на папері», а також формування цілей, досягнення яких є неможливим.

3. *Принцип прозорості та партнерства* – передбачає, що процес розробки і планування регіональної політики розвитку РПР має здійснюватися прозоро й за участі широкого кола стейкхолдерів. Повноваження та відповідальність за її реалізацію розподіляються між різними суб'єктами: національними, місцевими, регіональними органами влади, приватним бізнесом, громадським сектором, залежно від завдань, які на них покладені, а також обсягів фінансових асигнувань, закріплених за ними.

4. *Принцип субсидіарності* – передбачає самостійність у прийнятті рішень з боку місцевих громад з позиції розвитку РПР, ефективний розподіл власних ресурсів, та співпрацю із вищими органами у вирішенні важливих питань, а також – коли власних ресурсів для вирішення проблеми недостатньо. Для забезпечення оптимальної реалізації регіональної політики розвитку РП уряд нашої держави має децентралізувати повноваження щодо прийняття рішень на користь органів місцевого самоврядування стосовно розвитку РПР та посилити спроможність останніх, в рамках формування регіональної політики, інструментів її досягнення та заходів контролю.

5. *Принцип участі* – застосовується при плануванні та програмуванні регіональної політики розвитку РП. Зокрема, якщо збільшити представництво різних груп стейкхолдерів в органах, що приймають рішення стосовно формування регіональної політики розвитку РПР, можливим є уникнення численних проблем й формування нових підходів щодо її реалізації.

6. *Принцип поєднання інтересів* – ключові завдання регіональної політики розвитку РПР мають враховувати та збалансовувати інтереси основних стейкхолдерів з позиції територіального та галузевого аспектів.

Вважаємо, що саме такі принципи мають стати основою формування регіональної політики розвитку РПР. Це дозволить, по-перше, абстрагуватися від усталених в нашій державі принципів, які за численні роки довели свою низьку ефективність, а по-друге, здійснити крок до застосування дієвих механізмів організації регіональної політики, які на практиці європейських держав довели свою ефективність.

Для забезпечення ефективності та подальшої прикладної результативності регіональної політики розвитку РПР необхідним є вивчення її базового теоретичного підґрунтя, а саме класифікаційних ознак, що характеризують підходи до її формування. Це, в свою чергу, дозволить більш комплексно в подальшому сформулювати вимоги, що висуваються до регіональної політики в процесі забезпечення розвитку РПР. В науковій літературі питанню виділення підходів до регіональної політики присвячено ряд публікацій, ми не вважаємо за необхідне детально на них зупинятися, проте в рамках статті використаємо зарубіжний досвід, який власне й став фундаментом дослідження.

За основу класифікації підходів до формування регіональної політики нами взято пропозицію Мартіньша Крієвіньша, директора Департаменту з координації політики Державної канцелярії Латвійської Республіки, яка була представлена в рамках доповіді «Процес розробки політики – крок за кроком» [7]. Так, першою класифікаційною ознакою виступає спосіб розв'язання проблем, який може застосовуватися в рамках регіональної політики розвитку РПР. З позиції цього класифікатора виділяють три підходи, зокрема:

1. Раціональний підхід. Передбачає фокусування на розв'язанні проблем шляхом аналізу ситуації, пошуку альтернативних рішень та послідовності їх впровадження, а також готовність пожертвувати чимось задля досягнення головної мети політики. Тобто, досягнення кінцевої мети політики – розвиток РПР – може супроводжуватися певними втратами (екологічними, історичними, природної автентичності тощо), але вони є передбачуваними, й суспільство, що населяє певний регіон, готове жертвувати цими втратами задля досягнення майбутніх більш необхідних вимог. Таким чином, регіональна політика розвитку РПР в даному випадку формується в процесі постановки чітких виважених рішень, в рамках яких забезпечуються реалізація більш конкретних завдань із якомога меншими втратами для ключових зацікавлених сторін з позиції як територіального, так і галузевого підходів.

2. Інкрементний підхід. Здійснюється на основі покрокового руху до реформ на основі малих (нерадикальних) змін і попереднього досвіду та надає перевагу численним консультаціям з усіма зацікавленими сторонами і досягненню компромісів. Тобто, регіональна політика розвитку РП в даному випадку буде формуватися на основі: по-перше залучення широкого кола консультантів, суб'єктів рекреаційного бізнесу, що дозволить врахувати їх інтереси та побажання; по-друге – через застосування передового досвіду, шляхом залучення експертів з інших країн та регіонів, що досягли значного успіху у рекреаційній сфері, через реалізацію основних завдань регіональної політики на своїх територіях; по-третє, формування чітких, в першу чергу тактичних та оперативних, планів розвитку РПР, що допоможуть конструктивно та з найменшими затратами в часі та коштах досягти поставлених цілей.

3. Підхід так званого «смітника». Передбачає, що основні напрямки та характер політики приймаються внаслідок низки взаємопов'язаних подій або через збіг обставин, а також внаслідок катастроф. Такий підхід до формування регіональної політики розвитку РПР є найбільш необдуманим та авантюристичним, адже не забезпечує ґрунтовного аналізу ситуації в регіоні та державі загалом, здійснюється за рахунок радикальних, не підкріплених достовірними та обґрунтованими даними фактів. Якщо врахувати, що рекреаційна галузь, а особливо її потенціал є дуже чутливими до різного роду катаклізмів, заворушень, політичної нестабільності, формування й особливо реалізація регіональної політики в таких умовах буде надзвичайно складною, а ефект, отриманий у кінцевому результаті, навряд чи принесе позитивні вигоди для стейкхолдерів з позиції територіального та галузевого підходів.

Наступною ознакою, на основі якої може здійснюватися формування регіональної політики розвитку РПР, є спосіб охоплення проблем, що склалися. В даному випадку мова йде про прикладні аспекти формування регіональної політики розвитку РПР та особливості їх застосування в нашій державі, зокрема можна виділити такі підходи до розробки політики:

а) стратегічний – ґрунтується на поставлених цілях, зосереджуючи увагу на об'ємних та комплексних політиках. Прикладом може слугувати Середньостроковий план розвитку держави, Програма зниження бідності, Стратегія регіонального розвитку тощо. В даному випадку доцільною була б розробка плану або стратегії розвитку рекреаційного потенціалу для конкретних регіонів, міст, територій, в яких було б сформовано дерево цілей досягнення збалансованого та ефективного розвитку РПР. В багатьох регіонах України частково реалізуються програми розвитку туризму та рекреації, проте вони є малодієвими, часто просто переписуються з року в рік та потребують удосконалення та конкретизації дій стосовно проблеми дослідження;

б) проблемно-орієнтований підхід – до розробки політики ґрунтується на необхідності розв'язувати конкретні проблеми в окремо взятому секторі. В даному випадку прикладом виступають: План поліпшення житлових умов для молодих родин з дітьми, Програма працевлаштування колишніх ув'язнених, План зниження смертності серед немовлят і т. п. Що стосується рекреаційного потенціалу, регіональна політика в даному випадку має бути направлена на розвиток конкретних складових рекреаційного потенціалу, які представлені в попередніх публікаціях автора. Так, одним із ключових є формування комплексної маркетингової політики рекреаційної промоції регіонів, яка повинна включати в себе заходи щодо формування іміджу регіону, посилення потоків інформації про його рекреаційні переваги як в рамках України, так і за її межами та загалом сприяти позиціонуванню окремих регіонів як провідних рекреаційних осередків.

У контексті теми нашого дослідження найбільш прийнятним до формування регіональної політики розвитку РПР є поєднання проблемно-орієнтованого та раціонального підходів. Адже, використовуючи їх, ми, по-перше, конкретизуємо проблему, над якою слід працювати, й тим самим зможемо більш ефективно в подальшому сформулювати систему заходів та завдань для її вирішення; по-друге,

така позиція допоможе виокремити вигоди та витрати, які несуть основні зацікавлені сторони в рамках досягнення розвитку РП, що, в свою чергу, слугуватиме передумовою подальшої взаємодії та співпраці.

Зазначимо, що в сучасних умовах в Україні подекуди приймаються програмні документи щодо поліпшення рекреаційної галузі. Так, в серпні цього року Кабінетом Міністрів України було затверджено Державну цільову програму розвитку туризму та курортів до 2022 року, яка спрямована на захист національних інтересів України у сфері туризму та курортів, шляхом формування конкурентоспроможного туристичного продукту на внутрішньому і міжнародному ринках на основі раціонального використання туристичних ресурсів, збереження історико-культурних надбань народу України, а також створення передумов для перерозподілу міжнародних туристичних потоків на користь України [8].

Таким чином, враховуючи вищесказане, в процесі формування регіональної політики розвитку РПР має досягатися: посилення конкурентних переваг регіону з позиції забезпечення розвитку РПР; формування інноваційних підходів до ефективного та раціонального використання рекреаційних ресурсів, забезпечення їх відтворення; узгодження інтересів стейкхолдерів з позиції територіального та галузевого підходів; забезпечення доступу рекреантів до якісних рекреаційних послуг; формування ринкових, заснованих на природній конкуренції відносинах між суб'єктами рекреаційного бізнесу; залучення ключових гравців рекреаційної сфери до ведення спільного діалогу між собою та з органами державної влади, громадськості; збалансування вигод та втрат територіальних громад та бізнесових структур в рамках розвитку рекреаційного потенціалу регіону; мінімізація негативних ефектів на соціо-еколого-економічне функціонування регіону та життя його населення в контексті забезпечення розвитку РПР.

Висновки. Отже, формування регіональної політики розвитку РПР – складний, багатоступінний процес, що має здійснюватися з урахуванням передового досвіду країн-лідерів у сфері відпочинку, а також із залученням широкого кола зацікавлених сторін і з використанням дієвих принципів, методів та інструментів для забезпечення результативності та конструктивності в рамках практичної реалізації політики.

Список використаної літератури

1. Фінансовий потенціал регіону: механізм формування та використання : монографія / НАН України. Інститут регіональних досліджень ; [за наук. ред. д.е.н., проф. М. А. Козоріз]. – Львів, 2012. – 307 с.
2. Черчик Л. М. Формування ринкових відносин у рекреаційному природокористуванні : монографія / Л. М. Черчик. – Луцьк, 2006. – 353 с.
3. Онищенко О. В. Зміст регіональної рекреаційної політики України в трансформаційних умовах / О. В. Онищенко, О. М. Філонич // Економіка і регіони. – 2009. – № 4 (23). – С. 3–7.
4. Чорненька Н. В. Принципи виділення перспективних рекреаційних територій / Н. В. Чорненька // Вісник Львівського університету. – 2004. – № 30. – С. 312–316.
5. Шабардіна Ю. В. Рекреаційний потенціал як складова продуктивних сил регіонального економічного простору : дис. канд. екон. наук: 08.00.05. / Ю. В. Шабардіна, Чернігівський державний технологічний університет. – Чернігів, 2011.
6. Хоруженко О. Досвід країн Вишеградської групи: політика ефективного регіонального розвитку [Електронний ресурс] / О. Хоруженко // Офіційна інтернет-сторінка Центру досліджень регіональної політики. – Режим доступу: <http://crps.sumynews.com/publications/item/85-dosvid-krayin-vyshegradskoyi-grupy-vprovadzhennya-polityky-efektyvnogo-regionalnogo-rozvytku.html>.
7. Мартіньш Крієвіньш. Процес розробки політики – крок за кроком. Документи планування політики. Методи аналізу ситуації [Електронний ресурс] / Мартіньш Крієвіньш // Офіційна інтернет-сторінка Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. – Київ, січень, 2009. – Режим доступу: www.center.gov.ua/attachments/article/101/Презентація_Тренінг_1.ppt.
8. Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року. – Розпорядження ВРУ від 1 серпня 2013 р. № 638-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-%D1%80>.
9. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко. – 2-ге вид., випр. і доповн. – К. : КНТЕУ, 2009. – 463 с.
10. Самко О. О. Оцінка туристичного потенціалу регіону та рівня його використання / О. О. Самко // Економічні науки. Серія «Регіональна економіка» : зб. наук. праць. – Вип. 7 (27), ч. 4. – Луцьк, 2010. – С. 129–134.

11. Стеченко Д. М. Становлення регіональних ринків рекреаційно-туристичних послуг / Д. М. Стеченко, А. І. Мельник, І. В. Безуглий // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – № 2 (18). – С. 14–21.
12. Матвійчук Л. Ю. Рационалізація використання та охорони туристичних ресурсів: діагностика та механізм забезпечення : монографія / Л. Ю. Матвійчук. – Луцьк : Волиньполіграф, 2011. – 340 с.
13. Кифяк В. Ф. Стратегія розвитку територіальної рекреаційної системи: теорія, методологія, практика : монографія / В. Ф. Кифяк. – Київ; Чернівці : Книги–ХХІ, 2010. – 432 с.
14. Черчик Л. М. Особливості формування стратегічного потенціалу рекреаційної системи регіону на шляху забезпечення її конкурентоспроможності / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда // Бізнес-Інформ. – 2011. – № 11. – С. 92–93.
15. Гудзь М. В. Потенціал приморської курортно-рекреаційної території: стан та перспективи використання : монографія / М. В. Гудзь. – Донецьк : Ін-т економіко-правових досліджень НАН України: Юго-Восток, 2010. – 52 с.

References

1. The financial potential of the region: the mechanism of formation and usage: monograph (2012) NAS Ukraine. Institute for Regional Studies. In: M. A. Kozoriz (Ed.). Lviv, 307 p.
2. Cherchyk, L. M. (2006) Formation of market relations in the recreational nature: monograph. Lutsk, 353 p.
3. Onishchenko O. V., Filonych O. M. (2009) Contents of regional recreational policy of Ukraine in transformation conditions. *Ekonomika i regiony*, 4 (23), pp. 3–7.
4. Chornenka, N. V. (2004) Principles of allocation of perspective recreational areas. *Visnyk Lvivskogo universytetu*, (30), pp. 312–316.
5. Shabardina, Y. V. (2011) Recreational potential of the productive forces as part of regional economic space. Chernihiv: Chernihiv State Technological University.
6. Khoruzhenko, O. Experience of the Vishegrad group countries : policy of an effective regional development. The official web-site of the Center for Regional Policy Studies. [Internet]. Available from: <<http://crps.sumynews.com/publications/item/85-dosvid-krayin-vyshegradskoyi-grupy-vprovadzhennya-polityky-efektyvnogo-regionalnogo-rozvytku.html>>.
7. Martins Kriyevinch (2009) Policy process – step by step. Documents of policy planning. Methods of analysis of the situation. The official web-site of the Center for Adaptation of Civil Service to the Standards of the European Union. Kyiv. [Internet]. Available from: <www.center.gov.ua/attachments/article/101/Презентація_Тренінг_1.ppt>.
8. Concept of the State program of tourism and resorts development in the period up to 2022. Decree of parliament from August 1, 2013 № 638 [Internet]. Available from: <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-%D1%80>>.
9. Tkachenko, T. I. (2009) Sustainable tourism: theory, methodology, business realities. 2nd ed. Kiev: KNTEU, 463 p.
10. Samko, O. O. (2010) Assessment of tourism potential of the region and its level of use. *Ekonomichni nauky. Seriya «Regionalna ekonomika»*. *Zbirnyk naukovykh pracz*, 7 (27), part 4. Lutsk, pp. 129–134.
11. Stechenko, D. M., Mel'nyk, A. I., Bezuglyi, I. V. (2013) Formation of regional markets, recreation and tourism services. *Naukovyj visnyk ChDIEU*, 2 (18), pp. 14–21.
12. Matviichuk, L. Y. (2011) Efficient use and protection of tourism resources: diagnosis and mechanism to ensure: monograph. Lutsk: Volynpoligraf, 340 p.
13. Kyfyak, V. F. (2010) Strategy of territorial recreation systems: theory, methodology, practice: monograph. Kiev, Chernivci: Knygy–XXI, 432 p.
14. Cherchyk, L. M., Kolenda, N. V. (2011) Peculiarities of forming strategic potential of recreational regions well on the way to ensure its competitiveness. *Business-Inform*, (11), pp. 92–93.
15. Hutz, M. V. (2010) Potential of seaside resort and recreational area: status and prospects: monograph. Donetsk: Ін-т економіко-правових досліджень НАН Украйини: Yugo-Vostok, 52 p.

Відомості про авторів

З. В. Герасимчук, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту та маркетингу, Луцький національний технічний університет.

Ю. С. Дашук, аспірант, асистент кафедри прикладної статистики та економіки праці, Луцький національний технічний університет.